

UCHWAŁA NR
ZGROMADZENIA GÓRNOŚLĄSKO-ZAGŁĘBIOWSKIEJ METROPOLII

z dnia 2021 r.

w sprawie wyrażenia zgody na wejście w prawa i obowiązki gmin członkowskich, wynikające z realizacji i zapewnienia utrzymania efektów przedsięwzięć niskoemisyjnych

Na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 2 i art. 20 ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1277) w związku z art. 11c ust. 1a i 1b ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 554, ze zm.), na wniosek Zarządu Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii

uchwała się, co następuje:

§ 1. Wyraża się zgodę na wejście w prawa i obowiązki gmin członkowskich, wynikające z realizacji i zapewnienia utrzymania efektów przedsięwzięć niskoemisyjnych, na podstawie art. 11b ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 554, ze zm.).

§ 2. Szczegółowe regulacje dotyczące praw i obowiązków, o których mowa w § 1 określą umowy zawarte pomiędzy Górnośląsko-Zagłębiowską Metropolią a gminami członkowskimi, do zawarcia których upoważnia się Zarząd Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Uzasadnienie

Rządowy program STOP SMOG (dalej: Program), funkcjonujący na podstawie ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 554, ze zm.; dalej: Ustawa), pozwala wesprzeć właścicieli domów jednorodzinnych ubogich energetycznie: sfinansować w ich domach m.in. wymianę przestarzałych kotłów węglowych, podłączenie do sieci ciepłowniczej lub gazowej i termomodernizację. Za Program od strony rządowej odpowiada Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (dalej: NFOŚiGW), natomiast formą wsparcia jest dotacja z Funduszu Termomodernizacji i Remontów, w wysokości do 70% kosztów realizacji przedsięwzięć niskoemisyjnych. Okres realizacji Programu, w zależności od skali działań, wynosi do 3 albo do 4 lat. 1 stycznia 2021 r. weszły w życie nowelizowane przepisy Ustawy, stanowiące podstawę prawną dla udziału GZM w Programie. Przedsięwzięcia niskoemisyjne mogą być współfinansowane na podstawie porozumienia NFOŚiGW z GZM, reprezentującą gminy.

Aby w możliwie największym stopniu wykorzystać potencjał Programu w gminach członkowskich i skorzystać z możliwości, jakich dostarczyła nowelizacja Ustawy, Zarząd Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii uchwałą nr 192/2021 z dnia 22 lipca 2021 r. wyraził zgodę na uruchomienie projektu pn. „STOP SMOG w GZM – poprawa jakości powietrza na terenie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii” (dalej: Projekt).

Zgodnie z opracowanym przez Departament Infrastruktury i Środowiska Urzędu Metropolitalnego Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii modelem realizacyjnym Projektu, jego uczestnikami mają być: NFOŚiGW, GZM, gminy członkowskie, mieszkańcy, doradca techniczny, operator Programu, wykonawcy. Natomiast zgodnie z przyjętym i wstępnie konsultowanym z NFOŚiGW założeniem, GZM ma być beneficjentem środków przekazywanych przez NFOŚiGW, pochodzących z Funduszu Termomodernizacji i Remontów.

Rola GZM: uzgodnienia z NFOŚiGW, umowa z gminami członkowskimi w sprawie wspólnej realizacji Programu, doradca techniczny, porozumienie z NFOŚiGW, promocja, operator Programu, rozliczenie, wsparcie finansowe gmin członkowskich uczestniczących w Projekcie.

Rola doradcy technicznego: przygotowanie wniosku do NFOŚiGW, nadzór merytoryczny nad operatorem Programu.

Rola gmin: nabór mieszkańców, promocja, kontrola trwałości.

Rola operatora: weryfikacja wniosków mieszkańców (lub przyjmowanie i weryfikacja wniosków), wybór i nadzór nad wykonawcami dokumentacji i robót budowlanych.

Projekt został ujęty w Programie Działań Strategicznych Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii do roku 2022 w ramach działania nr 7 pn.: „Opracowanie i wdrożenie metropolitalnego programu poprawy jakości powietrza”. Założenia Projektu są zgodne z Polityką Energetyczną Polski do 2040 r., co oznacza, że w ramach Projektu nie będzie dotowana wymiana źródeł ciepła na kotły węglowe (PEP 2040 przewiduje całkowite odejście od spalania węgla w gospodarstwach domowych w miastach do 2030 roku).

Jakość powietrza na terenie GZM jest najgorsza w skali kraju i charakteryzuje się najwyższymi maksymalnymi stężeniami dobowymi pyłów zawieszonych, dorównuje jej tylko część woj. małopolskiego (źródło: Ocena jakości powietrza w strefach w Polsce za rok 2019, GIOŚ, Warszawa 2020). Kluczową przyczyną złego stanu powietrza jest emisja komunalno-bytowa, na którą składa się niska emisja pochodząca ze spalania paliw stałych w nieefektywnych źródłach ciepła. Udział tej emisji pośród wszystkich przyczyn zanieczyszczenia powietrza jest zdecydowanie dominujący. Jak pokazują badania, emisja komunalno-bytowa jest źródłem 96,2% B(a)P oraz pyłów zawieszonych: 76,9% PM_{2,5} i 64,2% PM₁₀. Dla porównania emisja przemysłowa jest źródłem odpowiednio: 3,6% B(a)P, 14,4% PM_{2,5} i 16,3% PM₁₀ (źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim – raport wojewódzki za rok 2019, GIOŚ, Katowice 2020). Wprawdzie w kraju istnieją projekty/programy wspierające i zapewniające dofinansowanie do inwestycji w zakresie przedsięwzięć niskoemisyjnych, jak np. inny rządowy program Czyste Powietrze – lecz nie są one kierowane do osób ubogich energetycznie, których zwyczajnie nie stać na wzięcie w nich udziału lub ze względów organizacyjnych nie są w stanie samodzielnie podejmować takich inicjatyw. Naprzeciw argumentowi finansowemu i organizacyjnemu wychodzi program STOP SMOG, zapewniający możliwość sfinansowania przez podmioty publiczne (państwo, gminy, GZM) i zrealizowania inwestycji zmierzających do ograniczenia niskiej emisji, takich jak wymiana kotłów węglowych, podłączenie do sieci ciepłowniczej lub gazowej i termomodernizacja. Beneficjentem

końcowym Programu mogą być osoby o niskich dochodach i statusie materialnym, będące jednocześnie właścicielem i mieszkańcem domu jednorodzinnego, spełniające ustawowe wymogi (najistotniejsze są dochodowe i majątkowe).

Gminy członkowskie dostrzegają problem i chcą zmienić tę sytuację, dodatkowo dzięki aktywności GZM będzie można wykorzystać efekt skali oraz odciążyć gminy w realizacji Programu. Po kilku spotkaniach online z przedstawicielami gmin oraz konsultacjach projektu umowy ramowej i wykonawczej, zainteresowanych wspólną realizacją Projektu jest 14 gmin. Gminy te zadeklarowały liczbę budynków, które chciałyby objąć Projektem: Będzin (20), Bieruń (20), Bobrowniki (50), Dąbrowa Górnicza (20), Gierałtowice (30), Gliwice (20), Katowice (25), Knurów (20), Mikołów (30), Mysłówice (20), Siewierz (20), Sośnicowice (20), Tychy (20), Zabrze (20) tj. łącznie 335 budynków.

Zakładając wartość dotacji NFOŚiGW dla gmin o liczbie mieszkańców do 100 tys. na poziomie 70,0%, a dla gmin o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys. na poziomie 69,5%, szacowany koszt realizacji całego Projektu wyniesie 17 755 000,00 PLN, w tym udział:

- NFOŚiGW: 12 400 675,00 PLN,
- GZM: 2 663 250,00 PLN,
- zainteresowanych gmin łącznie: 2 691 075,00 PLN.

Realizacja Projektu przewidziana jest na lata 2021 – 2025.

Ponadto zgodnie ze stanowiskiem Regionalnej Izby Obrachunkowej w Katowicach z dnia 23 czerwca 2021 r. środki pozyskane z budżetu państwa oraz z gmin członkowskich na realizację przedsięwzięć niskoemisyjnych, będą stanowiły dochód związku metropolitalnego, a związek metropolitalny może udzielić pomocy finansowej gminom członkowskim na realizację przedmiotowego zadania.

Biorąc pod uwagę powyższe zasadnym jest przystąpienie przez Górnośląsko-Zagłębiowską Metropolię do realizacji Programu, co będzie możliwe po wyrażeniu niniejszą uchwałą zgody na wejście w prawa i obowiązki gmin członkowskich, wynikające z realizacji i zapewnienia utrzymania efektów przedsięwzięć niskoemisyjnych.